

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2005. gada 21. novembrī

Lietā Nr. 2005-03-0306

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Andrejs Lepse, Romāns Apsītis, Aija Branta, Ilma Čepāne, Juris Jelāgins un Gunārs Kūtris,

pēc Armanda Altmaņa, Aivara Bajāra, Uģa Finstera, Aigara Stāmera un Igora Ševčenko konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2005. gada 1. novembrī tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ministru kabineta 2004. gada 22. aprīļa noteikumu Nr. 417 „Grozījumi Ministru kabineta 2002. gada 19. februāra noteikumos Nr. 74 „Notiesāto darba samaksas kārtība brīvības atņemšanas iestādēs”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 107. pantam un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Latvijas Sodu izpildes kodeksa (turpmāk - Kodekss) 51. pantā likumdevējs ir ietvēris tiesību normu, kas noteic, ka „notiesātajiem par padarīto darbu maksā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā”.

Pamatojoties uz šajā tiesību normā ietverto pilnvarojumu, Ministru kabinets 2002. gada 19. februārī pieņēma noteikumus Nr. 74 „Notiesāto darba samaksas kārtība brīvības atņemšanas iestādēs” (turpmāk – Darba samaksas noteikumi). Šo noteikumu 5. punktā Ministru kabinets noteica, ka „notiesātā mēnešalga nedrīkst būt mazāka par Ministru kabineta noteikto minimālo mēneša darba algu, ja notiesātais ir nostrādājis Latvijas Sodu izpildes kodeksa 52. pantā paredzēto darba laiku”.

2004. gada 22. februārī Ministru kabinets pieņēma noteikumus Nr. 417 „Grozījumi Ministru kabineta 2002. gada 19. februāra noteikumos Nr. 74 „Notiesāto darba samaksas kārtība brīvības atņemšanas iestādēs””. Ar šo noteikumu 1. punktu (turpmāk – apstrīdētā norma) Ministru kabinets izdarīja vairākus grozījumus Darba samaksas noteikumos.

Ar apstrīdēto normu Ministru kabinets grozīja Darba samaksas noteikumu 5. punktu, nosakot, ka „notiesātā minimālā mēneša darba alga un minimālā stundas tarifa likme nedrīkst būt mazāka par 40% no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas (stundas tarifa likmes) valstī”. Vienlaikus ar apstrīdēto normu Ministru kabinets papildināja Darba samaksas noteikumu 4. punktu, nosakot, ka „notiesātais par darbu no budžeta finansējamas iestādes darbinieka amatā saņem atalgojumu 40% apmērā no attiecīgā darbinieka mēneša darba algas (stundas tarifa likmes), kas aprēķināta atbilstoši normatīvajiem aktiem par darba samaksas noteikšanu no valsts budžeta finansējamo iestāžu darbiniekiem”.

2. Konstitucionālo sūdzību iesniedzēji – Armands Altmanis, Aivars Bajārs, Uģis Finsters, Aigars Stāmers un Igors Ševčenko – lūdz atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 107. pantam un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Cilvēktiesību konvencija) 14. pantam.

Konstitucionālo sūdzību iesniedzēji uzskata, ka atšķirīgas darba samaksas noteikšana par vienādas vērtības darbu ir pretrunā ar Satversmē un starptautiskajos dokumentos nostiprināto taisnīgas darba samaksas principu, proti, netiekot ievērota viena no šā principa sastāvdaļām – taisnīga un līdzvērtīga samaksa par vienādas nozīmes darbu. Nosakot notiesātajiem mazāku darba samaksu nekā personām, kas tādas pašas nozīmes darbu veic uz darba līguma pamata, Ministru kabinets esot pārkāpis Satversmes 91. pantu.

Konstitucionālo sūdzību iesniedzēji norāda: lai gan ir saprotams mērķis, ko Ministru kabinets ar apstrīdētās normas pieņemšanu vēlēties sasniegt, proti, veicināt notiesāto nodarbinātību, šā mērķa sasniegšanai izraudzītais līdzeklis nav samērīgs un pamatots. Konstitucionālajās sūdzībās tiek uzsvērts, ka naudas summa, kas tiek maksāta notiesātajiem par veikto darbu, ir nesamērīgi maza. Šo iemeslu dēļ sūdzību iesniedzēji pielīdzina ieslodzījuma vietās veikto darbu piespiedu darbam un cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Ieslodzījuma vietu administrācijas finansiālās grūtības un notiesāto uzturēšanas dārdzība nav pietiekams attaisnojums personas pamattiesību neievērošanai. Ieslodzījuma vietas ir valsts budžeta iestādes un nav tiesīgas segt budžeta deficītu ar notiesāto nopelnītajiem līdzekļiem.

Konstitucionālo sūdzību iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētajā normā ietvertais regulējums ietekmē viņu tiesības arī pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas – ar apstrīdēto normu noteiktā darba samaksa ietekmē bezdarbnieka pabalsta un vecuma pensijas lielumu.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Ministru kabinets** – atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91., 107. pantam un Cilvēktiesību konvencijas 14. pantam, un lūdz Satversmes tiesu atzīt pieteikumu par nepamatotu un noraidīt.

Ministru kabinets paskaidro, ka notiesātajiem ir īpašs tiesiskais stāvoklis, ko nosaka atsevišķs un atšķirīgs normatīvais regulējums. Uz notiesātajiem nav automātiski attiecināmas ne vispārējās darba tiesiskās attiecības un darbiniekiem izvirzāmās prasības, ne sociālās garantijas. Notiesāto tiesisko statusu Latvijas Republikā, tostarp arī notiesāto nodarbināšanas kārtību, nosaka Kodekss. Šis normatīvais akts ir novecojis un pilnībā neietver nepieciešamo normatīvo regulējumu. Tāpēc līdz jauna likuma pieņemšanai daudzu ar notiesāto nodarbinātību saistīto jautājumu risināšanā tiek piemērotas tiesību normas, kas attiecas uz darbiniekiem, kuri algotu darbu strādā brīvībā. Ministru kabinets atbildes rakstā īpaši norādījis, ka Darba likuma normas notiesātajiem netiek piemērotas tieši, bet gan pēc analogijas.

Ministru kabinets norāda: Darba likuma 61. panta pirmā daļa paredz, ka minimālā darba alga nedrīkst būt mazāka par valsts noteikto minimumu. Savukārt valsts nodrošina notiesātajiem valsts noteikto iztikas minimumu citādā veidā nekā darbiniekiem, kas algotu darbu strādā brīvībā. Šo iemeslu dēļ notiesāto darbam ir cita sociālā funkcija.

Notiesāto darba kā sociāli lietderīgas aktivitātes mērķis ir iespēja soda izciešanas laikā nezaudēt, uzturēt vai pat palielināt savas darba iemaņas un prasmes, lai pēc soda izciešanas būtu vieglāk integrēties sabiedrībā un pelnīt sev iztikas līdzekļus, jo atšķirībā no brīva darba ņēmēja notiesātie ieslodzījuma vietās atrodas valsts apgādībā un viņiem pašiem nav jānodrošina savu sadzīves vajadzību apmierināšana. Notiesātie par valsts līdzekļiem tiek nodrošināti ar dzīvojamo platību, ēdināšanu, komunālajiem un saimnieciskajiem pakalpojumiem, valstī noteikto veselības aprūpes pakalpojumu minimumu.

Valsts budžeta dotācija viena ieslodzītā uzturēšanai ir Ls 123 mēnesī, tas ir, lielāka par Ministru kabineta noteikto minimālo mēneša darba algu.

Ministru kabinets norāda arī uz to, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas izstrādātie Ieslodzīto režīma minimālie standartnoteikumi neprasa, lai notiesāto darba samaksas sistēma atbilstu darba samaksas līmenim, kāds tiek piemērots par līdzīgu darbu ārpus ieslodzījuma vietām. Citu Eiropas valstu prakses analīze arī norāda uz to, ka atlīdzība notiesātajiem par viņu paveikto darbu ir ievērojami mazāka nekā pārējiem sabiedrības locekļiem par līdzvērtīgu darbu.

Ministru kabinets uzsver, ka ar apstrīdētās normas regulējumu notiesātie netiek diskriminēti ne tieši, ne netieši. Notiesātie neatrodas vienādos faktiskos un tiesiskos apstākļos ar citiem strādājošajiem – personām, kas par minimālo darba algu strādā algotu darbu brīvībā. Notiesātajam ir īpašs tiesiskais statuss, kam nepieciešams atšķirīgs normatīvais regulējums, līdz ar to ir pieļaujama un pat nepieciešama atšķirīga attieksme un atšķirīgs normatīvais regulējums. Ministru kabinets īpaši norāda, ka šajā gadījumā ir jāņem vērā diskriminācijas aizliegums attiecībā uz pārējiem iedzīvotājiem. Notiesātie, saņemot atlīdzību par padarīto darbu pilnā apmērā (atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai minimālajai darba algai), tiktu nostādīti būtiski labākā materiālā stāvoklī nekā likumpaklausīgie iedzīvotāji, kuri saņem minimālo darba algu.

4. Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs (turpmāk – LCESC) ir sniedzis viedokli par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. un 107. pantam un Cilvēktiesību konvencijas 14. pantam. LCESC norāda, ka ne nacionālās, ne arī starptautisko tiesību normas nenoteic, ka notiesāto darba samaksai jābūt vienādai ar citu personu darba samaksu.

Viens no apstrīdētās normas pieņemšanas iemesliem ir iespēja Ieslodzījuma vietu pārvaldei iegūt līdzekļus pabalstu un kompensāciju izmaksām saviem darbiniekiem. Apstrīdētajai normai nav leģitīma mērķa, jo

par tādu nevar uzskatīt notiesāto darbu Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieku labā.

LCESC uzsver, ka apstrīdētā norma ietekmē ne tikai notiesātos. Jāņem vērā, ka noteiktā darba samaksa ievērojami samazina cietušo personu iespējas saņemt noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto zaudējumu atlīdzību, kā arī notiesāto iespējas maksāt uzturlīdzekļus bērniem. Tāpat ir minēts, ka faktiski finanšu līdzekļu trūkuma dēļ netiek pildīts Kodeksa 118. pants un Ministru kabineta 1999. gada 12. oktobra noteikumu Nr. 351 „Noteikumi par materiālo palīdzību personām, kuras tiek atbrīvotas no brīvības atņemšanas iestādēm” 2.4. punkts.

Latvijas cietumu nodarbinātības stratēģijai jābūt vērstai ne tikai uz darba vietu skaita palielināšanu, bet arī uz darba samaksas palielināšanu. Lielākas algas ir stimuls notiesātajiem iesaistīties darbā, kas vienlaikus veicina šo personu izpratni par nodarbinātības priekšrocībām un sekmē disciplīnu un kārtību ieslodzījuma vietā.

Secinājumu daļa

5. Satversmes 107. pants noteic, ka „ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, kā arī tiesības uz iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu”. No konstitucionālajām sūdzībām izriet, ka Satversmes tiesai tiek lūgts izvērtēt, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 107. pantā ietvertajām tiesībām saņemt atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu.

6. Ar apstrīdēto normu Ministru kabinets ir noteicis notesātajiem izmaksājamās darba samaksas minimumu. Lai šāds regulējums atbilstu Satversmes 107. pantam, visupirms ir nepieciešams, lai tas būtu noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. Šāds secinājums ir saistīts ar apstākli, ka Satversmes 107. pants *expressis verbis* nenosaka minimālo darba samaksas apmēru, bet gan norāda, ka valstī ir jābūt noteiktam šādam minimālās darba samaksas apmēram. Tas ir Satversmē ietverts pilnvarojums likumdevējam noteikt minimālo darba samaksu valstī. Satversmes 107. pants, nosakot šā jautājuma izlemšanu likumdošanas ceļā, aizliedz darba devējiem maksāt darbiniekiem mazāku darba samaksu par likumdevēja noteikto.

Ņemot vērā šo Satversmē ietvto pilnvarojumu, darba samaksas minimums ir nosakāms ar likumu. Satversmes 1. pantā ietvertais valsts varas dalīšanas princips un Satversmes 64. pants noteic, ka tiesības kādu jautājumu noregulēt ar likumu pieder Saeimai, kā arī tautai Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros. Satversmes 81. pantā paredzētajos gadījumos likumdošanas tiesības var izmantot arī Ministru kabinets (*sk. Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 5. punktu*).

7. Tomēr no Satversmes 1. panta izrietošais valsts varas dalīšanas princips nav jāuztver dogmatiski un formāli, bet jāsamēro ar mērķi novērst varas centralizāciju vienas institūcijas vai amatpersonas rokās (*sk. Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05(99) secinājumu daļas 1. punktu*). Tiesību zinātnē ir atzīts, ka atsevišķas atkāpes no valsts varas dalīšanas principa ir pieļaujamas, ja tās padara valsts varas funkciju īstenošanu efektīvāku, nostiprina kādas valsts varas institūcijas neatkarību no citas varas vai nodrošina triju varu savstarpējā līdzsvara un atsvara sistēmas funkcionēšanu [*sk.: Levits E. Normatīvo tiesību aktu demokrātiskā leģitimācija un deleģētā likumdošana: teorētiskie pamati // Likums un Tiesības, 4. sējums, 2002, Nr. 9(37), 263. lpp.*].

Prasība, lai likumdevējs pats likumdošanas ceļā izšķirtu visus valsts dzīves jautājumus, mūsdienu sabiedrības komplicētajos dzīves apstākļos ir kļuvusi nereāla. Likumdevējam nav iespēju izsmeļoši likumdošanas ceļā izlemt visus jautājumus, kuriem nepieciešams regulējums. Šāda likumdevēja rīcība bieži vien būtu novēlota, jo likumdošanas process ir smagnējs un laikietilpīgs. Lai nodrošinātu efektīvāku valsts varas īstenošanu, ir pieļaujama atkāpe no prasības, ka likumdevējam visi jautājumi pilnībā jāizšķir pašam. Šī efektivitāte tiek sasniegta, likumdevējam likumdošanas procesā izlemjot svarīgākos jautājumus, bet detalizētāku noteikumu un likuma ieviešanai dzīvē nepieciešamo tehnisko normu izstrādāšanu deleģējot Ministru kabinetam vai citām valsts institūcijām. Šāda kārtība ne vien padara pašu likumdošanas procesu efektīvāku, jo likumdevējam nav jānodarbojas ar tehnisku jautājumu risināšanu, bet arī ļauj ātrāk un adekvātāk reaģēt uz normatīvā regulējuma grozījumu nepieciešamību. Ministru kabinets vai citas pilnvarotās valsts institūcijas tehnisko normu izstrādē visbiežāk ir kompetentākas nekā likumdevējs, un lēmumu pieņemšanas process šajās institūcijās nav tik komplicēts (*sk.: Sajó A. Limiting Government. An Introduction to Constitutionalism. Budapest: Central European University Press, 1999, p. 161.*).

8. Satversmes tiesa jau vairākkārt norādījusi, ka Satversmē noteiktās pamattiesības konkretizēt vai ierobežot var, pamatojoties ne tikai uz Saeimas vai tautas pieņemtiem likumiem, bet arī uz citiem vispāršaistošiem (ārējiem) normatīviem aktiem, ja vien šie akti atbilst noteiktiem kritērijiem (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija spriedumu lietā Nr. 2002-01-03, Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 2. – 4. punktu, Satversmes tiesas 2004. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2003-15-0106 secinājumu daļas 8. punktu*).

Ministru kabinets notiesāto minimālo darba samaksu ir noteicis, pamatojoties uz Kodeksa 51. panta piekto daļu, kas paredz, ka „notiesātajiem par padarīto darbu maksā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā”. Tas nozīmē, ka Ministru kabinets attiecīgo jautājumu noregulējis, atsaucoties uz Saeimas speciālo pilnvarojumu.

Speciālā pilnvarojuma (deleģējuma) nosacījumi vispārīgi noteikti Ministru kabineta iekārtas likuma 14. pantā. Šā panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka Ministru kabinets var izdot normatīvos aktus – noteikumus, „ja likums Ministru kabinetu tam īpaši pilnvaro. Pilnvarojumā jābūt formulētiem noteikumu satura galvenajiem virzieniem”.

9. Lai apstrīdētā norma būtu uzskatāma par pienācīgā kārtībā pieņemtu normatīvo aktu, kas konkretizē Satversmes 107. panta prasības par darba samaksas minimumu, šiem Ministru kabineta noteikumiem ir jāatbilst vairākiem nosacījumiem.

Pirmkārt, Ministru kabinetam noteikumu izdošanai ir nepieciešams īpašs likumdevēja pilnvarojums, kas ietverts likuma normā. Pilnvarojumā jābūt formulētiem noteikumu galvenajiem virzieniem.

Otrkārt, ņemot vērā to, ka Ministru kabinets noteikumus izdod, lai veicinātu likumu īstenošanu, tajos nedrīkst ietvert tādas normas, kas nav uzskatāmas par palīgīdzekļiem likuma normas īstenošanai (*sk. Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 5. punktu*).

Treškārt, Ministru kabinets noteikumus var izdot tikai likumā noteiktajos gadījumos, likuma ietvaros, un šie noteikumi nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi un citiem likumiem [*sk. Satversmes tiesas 1998. gada 10. jūnija spriedumu lietā Nr. 04-03(98)*].

Ceturtkārt, Ministru kabineta noteikumiem jābūt publicētiem un pietiekami skaidri formulētiem, lai tajos ietvertu normu adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija spriedumu lietā Nr. 2002-01-03*).

10. Nosacījums, ka likumā jābūt tieši ietvertam pilnvarojumam izdot noteikumus un norādītiem Ministru kabineta noteikumu galvenajiem virzieniem, izriet no prasības, lai likumdevējs pats izšķirtu tikai svarīgākos sabiedrības dzīves jautājumus. Ņemot vērā to, ka pilnībā visus jautājumus likumdošanas ceļā regulēt nav mērķtiecīgi, likumdevējam šie jautājumi ir vismaz jāapsver. Par šādu apsvērumu izdarīšanu liecina pilnvarojums tādu vai citādu jautājumu detalizētāk noregulēt Ministru kabineta noteikumos. Likumdevējam ir skaidri jānorāda, kādus jautājumus un kādā veidā Ministru kabinets ir tiesīgs noregulēt. Referējot par Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta pirmās daļas 2. punkta saturu, 5. Saeimas deputāts Egils Levits pamatoti norādīja, ka tiesības noregulēt kādu jautājumu ar normatīvu aktu var tikt deleģētas Ministru kabinetam, taču tas var notikt **tikai ar Saeimas ziņu** (ir nepieciešams Saeimas izdotā likuma pilnvarojums) un **Saeimas noteiktajā apmērā** (*sk. Latvijas Republikas 5. Saeimas 1993. gada 14. jūlija sēdes stenogrammu // Latvijas Vēstnesis, 1993. gada 15. jūlijs, Nr. 50, 1. lpp.*).

Tiesību normai, ar kuru likumdevējs pilnvaro Ministru kabinetu noregulēt Satversmē noteikto personas pamattiesību īstenošanas kārtību vai ierobežojumus šo tiesību īstenošanai, ir jābūt skaidrai un precīzai. Nav pieļaujama personas pamattiesību ierobežošana, atsaucoties uz neskaidru vai pārprotamu likumdevēja pilnvarojumu. Ja likumdevēja pilnvarojuma apmērs rada šaubas, Ministru kabinetam šis pilnvarojums jāīsteno, iespēju robežās izvairoties no personas pamattiesību ierobežošanas, ja uz ierobežojumu nepieciešamību nav tieši norādīts pilnvarojuma normā.

10.1. Ministru kabinets ir noregulējis notiesāto minimālo darba samaksu, atsaucoties uz Saeimas pilnvarojumu noteikt kārtību, kādā notiesātajiem maksā par padarīto darbu. Ņemot vērā Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta pirmās daļas 2. punkta prasības attiecībā uz normu, kas pilnvaro Ministru kabinetu izdot noteikumus, no Kodeksa 51. panta piektās daļas neizriet, ka Ministru kabinets ir aicināts noteikt minimālās darba samaksas apmēru notiesātajiem.

Pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt darba samaksas kārtību neparedz tiesības noteikt darba samaksas minimālo apmēru.

10.2. Kodeksa 51. panta piektajā daļā nav skaidri un precīzi formulēts Saeimas pilnvarojums noteikt darba samaksu notiesātajiem, jo likumdevējs citos gadījumos šāda satura pilnvarojumu tiesību normās formulē daudz precīzāk. Tā tas, piemēram, ir izdarīts Darba likuma 61. pantā, pilnvarojot Ministru kabinetu noteikt minimālo darba samaksu valstī. Darba likuma 61. panta pirmajā daļā likumdevējs ir atkārtojis Satversmes 107. panta priekšrakstu, ka minimālā darba alga nedrīkst būt mazāka par valsts noteikto minimumu. Darba likuma 61. panta otrajā daļā Saeima ir pilnvarojusi Ministru kabinetu noteikt minimālo mēneša darba algu normālā darba laika ietvaros, kā arī minimālo stundas tarifa likmi. Savukārt likuma 61. panta trešajā daļā Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt minimālās mēneša darba algas noteikšanas un pārskatīšanas kārtību.

10.3. Arī Kodeksa struktūra liedz uzskatīt, ka šā normatīvā akta 51. panta piektā daļa pilnvaro Ministru kabinetu noteikt notiesāto darba samaksu.

Kodeksa 51. pants, kā jau norāda panta nosaukums, regulē ar brīvības atņemšanu notiesāto iesaistīšanu darbā. Kodeksa struktūra paredz, ka ar brīvības atņemšanu notiesāto darba samaksai jātiek regulētai Kodeksa 54. pantā. Līdz 1998. gada 14. oktobra grozījumiem 54. panta pirmā daļa

noteica, ka „personām, kam atņemta brīvība, par darbu maksā saskaņā ar tā daudzumu un kvalitāti pēc tautas saimniecībā spēkā esošajām normām un likmēm. Aprēķinot notiesātajiem izpeļņu, ievēro, ka viņiem daļēji jāatlīdzina izdevumi brīvības atņemšanas iestāžu uzturēšanai”. Savukārt 54. panta otrā daļa noteica, ka „darba samaksas noteikumus un kārtību personām, kam atņemta brīvība, nosaka Latvijas Republikas Ministru Padome”.

Saeima ar 1998. gada 14. oktobra grozījumiem Kodeksa 54. panta pirmo daļu izslēdza, savukārt otro daļu, redakcionāli precizējot, pārcēla uz 51. pantu. Pamatojoties uz šo pilnvarojumu, Ministru kabinets ir izdevis apstrīdēto normu, lai gan pilnvarojumā norma neietver pilnvarojumu noteikt minimālo darba samaksas apmēru notiesātajiem.

10.4. Tiesību normas pieņemšanas kārtības ievērošana ir tiesību normas spēkā esamības priekšnoteikums. **Tāpēc visupirms jāizvērtē, vai šī kārtība ir ievērota.** No lietā esošajiem materiāliem nav konstatējams, ka Saeima likumdošanas ceļā būtu apsvērusi jautājumu par to, vai notiesātajiem jānosaka citāda minimālā darba samaksa nekā pārējiem nodarbinātajiem. Kodeksa 51. panta piektā daļa nepilnvaro Ministru kabinetu izdot šāda satura noteikumus.

10.5. Apstrīdētajā normā paredzētais minimālās darba samaksas samazinājums notiesātajiem nav noteikts, pamatojoties uz likumā ietvertu pilnvarojumu. Pieņemot apstrīdēto normu, Ministru kabinets nav ievērojis likumā noteiktās pilnvarojuma robežas, proti, Ministru kabinets jautājumu par notiesāto minimālo darba samaksu ir izlēmis *ultra vires*.

Līdz ar to apstrīdētā norma nav uzskatāma par pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu un neatbilst Satversmes 64. pantam.

11. Iekams likumdevējs tiesībpolitiski nav izlēmis, ka notiesātajiem var noteikt citādu minimālo darba samaksu nekā tā samaksa, kas par tādas pašas nozīmes vai vērtības darbu ir noteikta saskaņā ar darba līgumu nodarbinātajām personām, un iekams likumdevējs nav pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt šādu darba samaksu, Ministru kabinets nav tiesīgs noteikt citādu minimālo darba samaksu notiesātajiem.

Ministru kabinets Darba samaksas noteikumu 5. punkta sākotnējā redakcijā bija noteicis, ka „notiesātā mēnešalga nedrīkst būt mazāka par Ministru kabineta noteikto minimālo mēneša darba algu”. Šāds regulējums atbilst arī Ministru kabineta atbildes rakstā paustajam viedoklim, ka tādā gadījumā, ja kādu jautājumu notiesāto nodarbinātības jomā Kodekss neregulē, šā jautājuma noregulēšanai pēc analogijas piemērojamas Darba likuma normas. Tā kā Kodekss neregulē jautājumu par notiesāto minimālo darba samaksu, ir piemērojami Darba likuma noteikumi, ja likumdevējs nav lēmis citādi (*sk. lietas materiālu 1. sējuma 99. – 100. lpp.*).

12. Konstatējot apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 64. pantam, apstrīdētā norma atzīstama par prettiesisku un spēkā neesošu. Līdz ar to nav nepieciešams papildus izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Cilvēktiesību konvencijas 14. pantam un Satversmes 91. un 107. pantam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

Atzīt Ministru kabineta 2004. gada 22. aprīļa noteikumu Nr. 417 „Grozījumi Ministru kabineta 2002. gada 19. februāra noteikumos Nr. 74 „Notiesāto darba samaksas kārtība brīvības atņemšanas iestādēs”” 1. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam un spēkā neesošu no sprieduma publicēšanas brīža.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Endziņš